

Täysistunto

Keskiviikko 8.12.2021 klo 14.03—17.47

9. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR)

Valtioneuvoston selonteko VNS 9/2021 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 8/2021 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 8/2021 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Keskustelu alkaa ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan Mika Niikon esittelypuheenvuorolla. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittelee, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. [Hälinää] — Pyydän niitä edustajia, joilla ei ole tarkoitus jäädä seuraamaan tätä keskustelua tai käyttämään puheenvuoroja, ripeähkösti poistumaan tästä salista ja käymään muut, henkilökohtaiset keskustelut salin ulkopuolella, kiitos. — Keskustelu, edustaja Niikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.18 **Mika Niikko ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti selonteon Suomen osallistumisen jatkamisesta Irakin OIR-operaatiossa. Operaatiossa jatketaan noin 75 sotilaalla tammikuun alusta joulukuun loppuun saakka ensi vuonna.

Ulkoasiainvaliokunta on kuullut asiantuntijoita ja hyväksynyt asiaan liittyvän mietinnön. Puolustusvaliokunta antoi lisäksi valiokunnalle lausunnon. Ulkoasiainvaliokunta piti perusteltuna selontekomenettelyä ottaen huomioon, ettei operaatiolla ole selkeää YK-mandattia ja että kyseessä on korkean riskin operaatio.

Käsitellessään valtioneuvoston selontekoa ulkoasiainvaliokunta perehtyi laajasti Irakin tilanteeseen niin poliittisesti, taloudellisesti kuin turvallisuusmielessäkin. Erityisesti turvallisuustilannetta käsiteltiin tarkoin, sillä Irakin vakaus ei vaikuta ainoastaan maan kokonaisvaltaiseen tilanteeseen. Vaikutus ulottuu koko Persianlahden alueelle ja aina Eurooppaan ja Suomeen asti.

Vakaus on myös suomalaisen joukon turvallisten toimintaedellytysten kannalta elintärkeää. Irakin turvallisuustilanne on heikko, ja se muodostaa valiokunnan arvion mukaan merkittävän uhkan suomalaissotilaiden turvallisuudelle. Valiokunta korostaakin mietinnössään joukkojen omasuojan merkitystä. Puolustusvoimat on onnistunut tähän mennessä Irakissa palvelevien joukkojen omasuojan takaamisessa hyvin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

Arvoisa puhemies! Nyt tehdään siis päätös operaatiossa jatkamisesta 12 kuukauden ajan. Käynnissä on operaation viimeinen eli neljäs vaihe, jonka päätavoitteena on turvallisuustilanteen vakauttaminen. Tämän vaiheen arvioitu kokonaiskesto on 12—24 kuukautta. Selonteosta käy ilmi, että operaation jatkoa koskevat linjaukset tehtäneen tänä aikana. Ulkoasiainvaliokunta arvioi olevan ilmeistä, että OIR-operaatiota aletaan asteittain supistamaan. Operaation supistaminen on tarkoitus tehdä niin, että samaan aikaan toteutetaan Naton Irakissa toimivan koulutusoperaation, NMI:n, laajentaminen.

Selonteon mukaan Suomi valmistautuu siirtämään sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisen painopistettä Irakissa OIR-operaatiosta NMI-operaatioon, johon Suomi on jo tällä hetkellä osallistunut kolmella sotilaalla.

Ulkoasiainvaliokunta arvioi, että Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan on tällä hetkellä hyvin alhaisella tasolla. Myös osallistuminen Nato-johtoisin operaatioihin on vähäistä Afganistanin RS-operaation päättymisen myötä.

Valiokunta pitikin selonteon kirjausta NMI-osallistumisen vahvistamiseen liittyvistä suunnitelmista perusteltuina. Operaatioita suunniteltaessa Afganistanin opit tulee ottaa huomioon. Alusta saakka tulisi suunnitelmiin sisällyttää exit-strategia, eli linjata, mitkä ovat osallistumisen tavoitteet, joiden täyttämisen seurauksena osallistuminen voidaan päättää.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa asiantuntijakuulemisissa selkeästi käyneen ilmi, että Irakin vakauttaminen tarvitsee laaja-alaista ja pitkäjänteistä tukea. Ulkoasiainvaliokunta piti arviota oikeana. Valiokunta lisää, että vaikka kansainvälisen tuen tarve Irakille on ilmeinen, tulee kansainvälisen yhteisön perätä myös Irakin omaa vastuuta. Valiokunta kävi kuulemisissaan läpi niitä eri keinoja, joilla Suomi osallistuu Irakin tukemiseen kokonaisvaltaisella tavalla.

Valiokunta muistutti mietinnössään myös, että Suomen tulee hyödyntää diplomaattista läsnäoloaan Irakissa.

Suomen tulee määrätietoisesti pyrkiä aikaansaamaan Irakin kanssa paluu- ja palautusyhteistyötä helpottavat järjestelyt kielteisen ja lainvoimaisen päätöksen saaneiden turva- paikanhakijoiden osalta. Selonteosta kävi ilmi, ettei tässä asiassa olla edelleenkään edistytty.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies, selonteosta ilmenee, että kansainvälisten joukkojen läsnäolo Irakissa on sisäpoliittisesti hankala aihe. Ulkoasiainvaliokunta painottaakin, että osallistumisen edellytyksiä tulee jatkuvasti arvioida. Myös nopeisiin muutoksiin toimintaympäristössä on syytä varautua.

Tässä muutama nosto valiokunnan havainnoista tässä asiassa. Lopputulemana ulkoasiainvaliokunta pitää yksimielisesti perusteltuna Suomen osallistumisen jatkamista OIR-operaatiossa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja tässä vaiheessa myönnän ministeri Kaikkoselle puheenvuoron. — Olkaa hyvä.

14.24 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies, hyvät kansanedustajat! Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä sekä puolustusvaliokunnan lausunnossa on esitetty arvokkaita näkemyksiä koskien Suomen osallistumisen jatkamista turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa osana kansainvälisen Isisin vastaisen koalition OIR-operaatiota. Kiitos punnituista näkemyksistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

Irakin tilanne on muuttunut huomattavasti siitä, kun kansainvälisen koalition toiminta Irakin hallituksen ja turvallisuusjoukkojen tukena käynnistyi kuusi vuotta sitten. Isis on julistettu voitetuksi sen menetettyä maa-alueensa Irakissa. Koronaepidemian muodostama terveysturvallisuushikka Irakissa jatkuu. Maan tartuntaluvuista huolimatta toiminta kaikissa tukikohdissa on jatkunut ja tartuntaryppäät on pystytty hallitsemaan.

Kansainvälisen koalition ja OIR-operaation toimintaa voidaan pitää varsin menestykselläänä. Myös OIR-operaatiossa ollaan siirrytty neljänteen ja viimeiseen vaiheeseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että työ Irakissa olisi saatu päätökseen. OIR-operaatiossa jatkaminen nykyisellä vahvuudella on perusteltua. Tähän johtopäätökseen myös ulkoasiainvaliokunta päätyy tässä mietinnössään.

Suomi valmistautuu siirtämään sotilaallisen kriisinhallinnan painopistettä Irakissa asettain Nato Mission Iraq -operaatioon. NMI täydentää Isisin vastaisen koalition ja muiden kansainvälisten toimijoiden toimintaa keskittyen strategisen tason neuvonantoon ja tukeen Irakin puolustussektorin reformille.

Ulkoasiainvaliokunta pitää NMI-osallistumisen vahvistamiseen liittyviä suunnitelmia perusteltuina niin Suomen yleisen sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen vahvistamisen kuin myös Naton kanssa tehtävän kumppanuusyhteistyön näkökulmasta. Naton joukkojenmuodostus on ollut hidasta, eikä Suomella ole vielä tietoa siitä, miten meidän alustavaan lisäjoukkotarjouksemme suhtaudutaan. Ulkoasiainvaliokunta on tehnyt, sanoisinko, tarkkanäköisen arvion, että Suomen tuen Irakin tukemiseksi tulee olla kokonaisvaltaista. Jatkossa tulee kiinnittää entistäkin enemmän huomiota kansainvälisten toimien, kuten sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä rauhanvälityksen, humanitaarisen avun ja kehitysavun, yhtymäkohtiin.

Arvoisa puhemies! Irakin poliittinen tilanne on jatkunut epävakana, ja turvallisuustilanne on hauras. Tästä johtuen joukkojen omasuojaan tullaan jatkossakin kiinnittämään aivan erityistä huomiota. Vaikka Isisin hallussa ei enää ole maa-alueita, on sillä edelleen Irakissa kannattajia ja nukkuvia soluja. Vuoden alkupuolella tehdyn arvion mukaan Isisin taistelijoita olisi Irakin ja Syyrian alueella edelleen noin 8 000—16 000 henkilöä. Menetetystä asemastaan huolimatta Isis kykenee edelleen toteuttamaan terrori-iskuja.

Kuten ulkoasiainvaliokunta painottaa, yhteiskunnallinen kehitys, peruspalveluiden tuottaminen, alueellisen epätasa-arvon vähentäminen ja tulevaisuudennäkymien parantaminen ja parantuminen ovat avainasemassa työssä, jossa pyritään estämään Isisin toiminnan juurtumismahdollisuudet Irakiin uudelleen ja vakauttamaan maata pitkäjänteisesti. Yksi tärkeä osa tätä työtä on Isisiltä vapautettujen alueiden vakauttaminen ja turvallisuuden takaaminen näillä alueilla. Ilman vakautta ja turvallisuutta maan sisäisten pakolaisten paluumuutto on vaikeaa. OIR-operaation yhtenä tehtävänä onkin kehittää Irakin armeijan omaa kykyä ylläpitää turvallisuutta. Yhdyn valiokunnan lausuntoon siinä, että kansainvälisen tuen lisäksi on tärkeää, että Irak ottaa omistajuutta ja kantaa vastuuta maan kehittämisessä. Vain siten varmistetaan tuen vaikuttavuus ja tuloksellisuus pitkällä tähtäimellä.

Irakissa käytiin vaalit lokakuussa, ja nyt on käynnissä uuden hallituksen muodostaminen. Kansainvälisten joukkojen läsnäolo on Irakissa sisäpoliittisesti herkkä aihe. Arvio kuitenkin on, että myös Irakin uuden hallinnon kanta tulee olemaan, että Irakin omien turvallisuusjoukkojen suorituskyvyn noususta huolimatta kansainvälisiä joukkoja tarvitaan edelleen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä: Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan on osa maamme kansainvälistä vastuunkantoa ja yhteisen turvallisuuden rakentamis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

ta. Isisin uhkaan vastataan kansainvälisellä yhteistyöllä, ja tässä Suomikin kantaa vastuunsa. Kiitän valiokuntaa ja valiokuntia punnituista näkemyksistä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pelkonen.

14.29 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Rauhanturvaamisella edistetään konfliktimaiden vakautumista sekä vaikutetaan terrorismin ehkäisyyn ja muuttoliikkeen juurisyihin, tämän kaikki tiedämme. Suomi on siis osallistunut OIR-operaatioon vuodesta 2015 lähtien, ja työllämme on ollut merkitystä.

Operaation osallistumisen jatko on perusteltua, ja tämän totesimme myös yhteisesti ja yksimielisesti ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä. Nostimme mietinnössä kuitenkin samalla esiin myös sen, että osallistumisen edellytyksiä tulee arvioida jatkuvasti ja samalla on syytä varautua nopeisiin muutoksiin toimintaympäristössä, ja tämän myös edustaja Niikko äsken omassa puheenvuorossaan nosti esiin.

Kahdenvälinen palautussopimus -asia on puhuttanut paljon ja pitkään, ja se olisi vihdoin syytä saada kuntoon. Kaipaisin vielä tarkennusta siihen, käydäänkö näitä kahdenvälisiä neuvotteluja edelleen. Tähän ei vastausta tätä asiaa koskevassa lähete keskustelussa koskaan saatu. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Zyskowiec.

14.30 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan tähän operaatioon osallistumista. Suomi on lisäksi muullakin tavoin tukenut Irakia taloudellisesti. Tätäkään taustaa vasten en voi hyväksyä sitä, että Irak, vastoin kansainvälistä oikeutta, ei ota vastaan omia kansalaisiaan, jotka ovat saaneet kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa esimerkiksi Suomessa — siis ottaa vastaan heidät, jotka vapaaehtoisesti palaavat, mutta ei ota vastaan niin sanottuja pakkopalautettavia. Tähän asiaan myös edustaja Pelkonen äsken kiinnitti huomiota ja esitti ministerille tärkeän kysymyksen.

Nyt vihreät ovat keksineet, että noin 3 000:lle lähinnä Irakista Suomeen muutama vuosi sitten saapuneelle turvapaikanhakijalle, jotka ovat saaneet hakemukseensa kielteisen päätöksen, koska eivät ole kansainvälisen suojelun tarpeessa — eivät Maahanmuuttoviraston mielestä eivätkä Suomen oikeuslaitoksen mielestä — pitäisi kertaratkaisuna antaa oleskelulupa Suomeen, siis sen jälkeen, kun Maahanmuuttovirasto, hallinto-oikeus ja tarvittaessa korkein hallinto-oikeus ovat todenneet, että näiden ihmisten kohdalla ei ole perusteita kansainvälisen suojelun antamiseen. Kyse on ihmisistä, jotka tästä huolimatta ovat jääneet maahan. Siis kyse on lähinnä irakilaisista, jotka uhmaten Suomen oikeusjärjestystä ovat jääneet Suomeen, vaikka heillä ei ole mitään laillista oikeutta olla maassamme. Ovat päinvastoin tehtailleet uudestaan ja uudestaan turvapaikkahakemuksia ja saaneet niihin uudestaan ja uudestaan kielteisen ratkaisun.

Jos me nyt tekisimme näiden, lähinnä irakilaisten, kohdalla siten kuin vihreät ovat keksineet tehtävän — ilmeisesti ministeri Ohisalo ensin ja ministeri Mikkonen nyt — että me antaisimme kaikille näille kertaratkaisuna oleskeluluvan Suomeen, niin me palkitsisimme nämä ihmiset siitä, että he ovat uhmanneet Suomen oikeusjärjestystä ja jääneet laittomasti maahamme.

Toiseksi tällainen ratkaisu veisi pohjan pois koko turvapaikkajärjestelmältämme. [Mika Niikko: Mikä on kokoomuksen ratkaisu?] Mihin tarvitsemme turvapaikkaprosessia Maa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

hanmuuttovirastossa, hallinto-oikeudessa, tarvittaessa korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos maahamme saavat joka tapauksessa jäädä sekä he, jotka ovat kansainvälisen suojelun tarpeessa, että he, jotka eivät ole kansainvälisen suojelun tarpeessa? [Juha Mäenpään välihuuto]

Kolmanneksi: jos me tekisimme sen, mitä hallituksessa sisäministeriö tällä hetkellä valmistelelee, niin se merkitsisi huomattavaa vetovoimatekijää turvapaikanhakijoille saapua nimenomaan Suomeen — ja nimenomaan niille turvapaikanhakijoille, jotka tietävät, että heillä ei ole perustetta saada kansainvälistä suojelua.

Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Saarikko ei löytänyt kokoomuksen vaihtoehtobudjetista juuri muuta huomautettavaa kuin sen, että me olisimme säästäneet hallinnosta palauttamalla hallinnon menot vuoden 2019 tasolle. Ministeri Saarikon mielestä tämä johtaisi väistämättä irtisanomisiin valtionhallinnossa. Nyt ei ole tilaisuutta mennä tähän tematiikkaan syvemmin, mutta voitaisiinko säästäminen aloittaa siitä, että lopetettaisiin turhan työn teettäminen hyvillä virkamiehillämme? Ja kun on aivan selvää, että tällaista järjetöntä ratkaisua Suomessa ei tulla hyväksymään, niin miksi ministeri Mikkonen käskyy ministeriön virkamiehiä edelleen valmistelemaan tällaista ratkaisua? Se on turhaa työtä.

Sanon aivan lopuksi, että eri asia ovat ne irakilaiset ja muutkin turvapaikanhakijat, jotka ovat Suomeen erinomaisen hyvin kotoutuneet — käyneet koulua, oppineet kieltä, päässeet töihin. Heidän kohdallaan voidaan yksilöllisen harkinnan perusteella tehdä se ratkaisu, että heille myönnetään oleskelulupa työnteon perusteella.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Niemi.

14.35 Veijo Niemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvosto antoi noin kuukausi sitten eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisen selonteon Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa OIR-operaatioissa. Osallistuminen alkaisi 1.1.22 ja jatkuisi vuoden loppuun.

Suomi on osallistunut tehtäviin alueella monena vuonna. Syyskuussa 2014 perustettiin Irakin tueksi taistelussa Isisiä vastaan Yhdysvaltojen johtama kansainvälinen Isisin vastainen koalitio. Suomi liittyi koalitioon samana vuonna. Isisin vastaisen koalition sotilaallinen toiminta käynnistettiin tämän OIR-operaation puitteissa, johon Suomi on osallistunut vuodesta 2015 alkaen.

Naton koulutusoperaatio Irakissa aloitti toimintansa syksyllä 2018. Sen tavoitteena on tukea Irakin sotilaskoulutusjärjestelmän kehittämistä ja turvallisuussektorin uudistamista pääasiassa strategisen tason koulutuksen ja neuvonannon kautta. Suomi on osallistunut koulutusoperaatioon Naton kumppanimaana joulukuusta 2018 alkaen.

Isisin hallinto kaatui vuonna 2019, mutta itse järjestö ei ole kukistunut. Väkivaltaisia järjestön organisoimia radikaaleja soluja on edelleen paljon, ja ne suunnittelevat jatkuvasti uusia iskuja. Maan sisäisen vakauden kannalta keskeistä on sen turvallisuussektorin uudistaminen. Keskiössä on tuoda eri aseelliset ryhmittymät koordinoitusti Irakin keskushallinnon alaisiin turvallisuusjoukkoihin. Näihin ryhmittymiin kuuluu erityisesti keskushallintoon kuulumattomat puolisosotilaalliset joukot sekä Irakin hallituksen kontrollin ulkopuolella olevia yksittäisiä šiiamilitariaryhmiä. Kansainvälistä tukea tarvitaan edelleen erityisesti Irakin turvallisuusjoukkojen tukemiseksi, maan turvallisuussektorin kehittämiseksi ja turvallisuustilanteen vakauttamiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

Arvoisa puhemies! Vaikka Irakissa on nyt turvallisempaa kuin Isisin hirmuvallan aikana, tuhoutuneita asuinalueita ja laajaa yhteiskunnallista sekasortoa esiintyy. Maan nykyistä hallintoa leimaa korruptio, jota esiintyy yhteiskunnan kaikilla tasoilla korkeimmasta johdosta alimpiin virkamiehiin. Kansalaisten luottamus oikeusjärjestelmään on heikkoa. Lisäksi šiiojen ja sunnien jännitteet ovat edelleen syviä.

Suomen ja Euroopan unionin on mietittävä tarkasti, minkälaista tukea maan eri toimijoille annetaan ja minne suunnattu tuki oikeasti valuu. OIR-operaatioissa on käynnissä niin sanottu neljäs vaihe, ja tavoitteena on turvallisuustilanteen vakauttaminen, joka kestää arviolta 12—24 kuukautta. Tavoitteen voi sanoa olevan jopa toivottoman optimistinen maassa, jonka yhteiskuntajärjestelmä on äärimmäisen hauras ja epävakaa.

Selonteon mukaan tulevaisuudessa tavoitteena on OIR-operaation alasajo ja toiminnan keskittäminen Nato-operaatioon. Syynä tälle on se, että kahden rinnakkaisen koulutusoperaation ylläpitäminen ei ole tarpeellista. Yhdestä isommasta Nato-operaatiosta on varmasti hyötyä myös poliittis-sotilaallisen dialogin näkökulmasta. Koalition tulokset ovat olleet monilta osin hyviä, ja koulutus palvelee aina myös kouluttajaa. Suomalaiset joukot ovat saaneet Irakista kokemusta, joka hyödyttää myös kansallista puolustuskykyä ja antaa uusia välineitä islamistisen radikalisaation torjuntaan.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset tukevat edelleen OIR-operaatioon osallistumista, koska sillä on merkittävä rooli kansainvälisen terrorismin ja Isisin vastaisessa toiminnassa. Irakin vakauttaminen on Suomen ja myös koko maailman etu. Irakin turvallisuustilannetta parantamalla torjutaan myös massasiirtolaisuuden ongelmia. Ihmisiä tulee auttaa kotimaassaan sellaisten olosuhteiden saavuttamiseksi, joista ei tarvitse lähteä pakoon Eurooppaan ja esimerkiksi meille tänne Suomeen. Tässä tilanteessa se on kaikkien kannalta kestävin ja pysyvin tapa auttaa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Salonen.

14.39 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Keskustelimme muutama viikko sitten täällä salissa Irakin tämänhetkisestä tilanteesta sekä Suomen kriisinhallinnan läsnäolosta maassa. Jo tuolloin Suomen osallistuminen Irakin turvallisuussektorin koulutus- ja neuvonanto-operaatioon vuoden 2022 loppuun saakka sai kannatuksen, näin myös valiokunnassa.

Läsnäolo Irakissa on osoitus Suomen työstä kansainvälisen terrorismin torjumiseksi ja kitkemiseksi, mutta rauhan vaaliminen tulee nähdä suuremmassa kontekstissa. Vakaus Irakissa vaikuttaa laajemmin koko Persianlahden alueen sekä Euroopan, mukaan lukien Suomen, turvallisuuteen, kuten täällä aikaisemmat puhujatkin ovat jo todenneet. Se on myös suomalaisten joukkojen läsnäolon ja turvallisuuden toimintaedellytysten kannalta tärkeää.

Edistysaskelista huolimatta vakaus ja rauha maassa eivät ole vielä juurtuneet yhteiskunnan selkärangaksi, joka kannattelisi sitä itsenäisesti. Isis ei hallitse maa-alueita, mutta sen vielä nukkuvat haarat ovat taitavia hyväksikäyttämään kansalaisten epätoivoa ja keräämään voimaa. Lokakuun parlamenttivaalien alhainen äänestysprosentti taas ennakoi sisäpoliittisia ristiriitoja.

Kuten ulkoasiainvaliokunta tuo mietinnössään esille, poliittisten jännitteiden vaikutuksia kansainvälisten joukkojen läsnäolon edellytyksiin tulee seurata tarkoin. Tätä korostetaan Naton johtamassa NMI-operaatioissa, johon myös Suomi on valmistautunut siirtä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

mään painopistettään. Lopullinen päätös NMI:n laajentamisesta tehtiin helmikuussa 2021, ja se on tarkoitus toteuttaa asteittain samanaikaisesti OIR-operaation supistamisen kanssa.

Tilanteessa, jossa kansainvälisten joukkojen läsnäolo Irakissa on sisäpoliittisesti hankala aihe, on entistä tärkeämpää, että tukitoimet vastaavat Irakin hallituksen määrittelemiін tarpeisiin. Siksi on keskeistä, että NMI:n laajentaminen valmistellaan läheisessä yhteistyössä OIR:n ja irakilaisviranomaisten kanssa. Suunnittelun lähtökohtana on oltava Irakin koulutustarpeiden identifiointi ja päällekkäisyyksien välttäminen.

Viime kerralla, kun salissa keskustelimme, lähes jokaisessa ryhmäpuheenvuorossa korostettiin laaja-alaista jälleenrakennustyötä. Sotilaallisen kriisinhallinnan rinnalla on huolehdittava demokratian vahvistamisesta ja ihmisten elinmahdollisuuksien kasvattamisesta. Korruption kitkemisellä on keskeinen rooli talouskasvun tukemisessa.

Työ Irakin vakauttamiseksi on siis vielä kesken, ja joukkojen ennenaikaisella pois vetämisellä voisi olla myös Irakissa kohtalokkaita seurauksia. Osallistumisen edellytyksiä tulee kuitenkin jatkuvasti arvioida, ja nopeisiin muutoksiin toimintaympäristössä on syytä varautua.

Ulkoasiainvaliokunta tuo mietinnössään esiin muun muassa joukkojen omasuojan ja turvallisuusriskien minimoimisen. Keskeistä on myös operaation tavoitteiden laadinta, jota vasten läsnäoloa ja sen kestoja voidaan tarkastella. Läsnäoloa arvioitaessa tulisi huomioida yhteiskunnan vahvistaminen laaja-alaisena kokonaisuutena. Koordinaatio kansainvälisten operaatioiden ja eri toimijoiden välillä luo parhaimmat edellytykset kestäviin tuloksiin. Työ demokratian ja ihmisoikeuksien puolesta on siemen, joka jää itämään turvallisuusjoukkojen jo poistuttua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Vikman.

14.43 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Suomen on pohdittava keinoja lisätä Irakin hallitukselle painetta ottaa vastuuta maansa tilanteesta. Tähän liittyy kysymys Irakin kansalaisten palautuspolitiikasta. Irakilaiset olivat Suomen suurin turvapaikanhakijaryhmä vuoden 2015 pakolaiskriisissä. Toimiva palautuspolitiikka on edellytys turvapaikkajärjestelmämme toimivuudelle. Suomen taloudellinen ja muu apu Irakille on ollut mittavaa. On kestänyt, että Suomella ei ole Irakin kanssa palautussopimusta ja että Irak on kieltäytynyt vastaanottamasta takaisin omia kansalaisiaan. Näin ei voi jatkua. Turvapaikkajärjestelmämme ei voi toimia oikeudenmukaisesti ilman toimivaa palautuspolitiikkaa. Edustaja Zyskiewicz esitti tähän liittyen tärkeitä huomioita ministerien Ohisalo ja Mikkonen ehdotuksista.

Arvoisa puhemies! Laittomasti maahan ei voi jäädä, se romuttaisi koko turvapaikkajärjestelmän ja kykymme auttaa aidosti hädänalaisia. Lisäksi Suomen taloudellinen tuki Irakille on ehdollistettava sille, että maa vastaanottaa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet kansalaisensa kansainvälisen oikeuden ja velvoitteidensa mukaisesti. Kysyn hallitukselta: Mitä hallitus on tehnyt palautussopimuksen saamiseksi voimaan ja palautusten toimivuuden varmistamiseksi? Miten on edistetty sitä, että Suomen ja Irakin välinen yhteistyö olisi toimivaa ja velvoitteisiin perustuvaa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Virolainen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

14.45 Anne-Mari Virolainen kok: Arvoisa rouva puhemies! Irakin poliittinen tilanne on heikko. Turvallisuustilanne on hauras ja taloustilanne erittäin haasteellinen, elikkä vaikeuskertoimia riittää. Silti on aivan selvää, että kansainvälisiä joukkoja tarvitaan niin Isisin ja terrorismin vastaisessa taistelussa kuin Irakin oman turvallisuussektorin kouluttamisessa ja uudistamisessa.

Kuten täällä on jo useassa puheenvuorossa kuultu, niin vuodesta 2015 alkaen Irakin kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatio, joka on toiminut siitä saakka, on tuottanut myös toivottuja tuloksia. Isis on menettänyt sen hallinnoimia maa-alueita, ja viisi miljoonaa irakilaista on pystynyt palaamaan kotiseudulleen. Myös ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja esittelypuheenvuorossaan kävi laajasti läpi tämän OIR-operaation sisältöä, eli koko valiokunta oli yksimielinen siitä, että tätä on syytä jatkaa ensi vuoden ajan, sillä se vahvistaa maamme ulko- ja turvallisuuspoliittisia intressejä. Samalla myös kannettiin huolta suomalaissotilaiden omasuojasta.

Tässä salissa useasti puhutaan vaikuttavuudesta. Niiden vähäisten resurssien, jotka me osoitamme erilaisiin kohteisiin, pitäisi tuottaa vaikuttavia tuloksia. On aivan selvää, että kun me puhumme kriisinhallintaoperaatioista, niin tarvitsemme kokonaisvaltaisen strategian. Meidän on varmistettava, että myös näitä Irakin tukimuotoja tarkastellaan kokonaisuutena johdonmukaisesti, jotta saamme tuloksia aikaiseksi.

Kansainvälisen yhteistyön lisäksi meidän pitää muistuttaa Irakia siitä, että maan on myös itse kannettava vastuuta omasta sisäisestä turvallisuudestaan, maan vakauttamisesta ja maan jälleenrakentamisesta. Ilman turvallisuustilanteen vakauttamista ei ole mahdollista rakentaa vakaata yhteiskuntaa. Suomi antoi Irakille tukilupauksen helmikuussa 2018. Summa oli 10 miljoonaa euroa, ja se oli tarkoitettu vakauttamistoimiin, miinanraivaukseen, humanitaariseen apuun, naisten aseman parantamiseen ja demokratiakehitykseen. En tiedä, mitä kaikkia tuloksia on siitä saatu, mutta toivon, että me pystymme vielä jonain päivänä saamaan raportin siitä, millainen esimerkiksi tyttöjen ja naisten tilanne on tänä päivänä Irakissa.

Kun me puhumme jälleenrakentamisesta, on myös huomioitava se, että yksityisen sektorin investoinnit ovat erittäin tärkeässä roolissa. Suomella on ollut perinteikkäät kauppasuhteet Irakin kanssa, hyvä maine rakentamiseen, koulutukseen, terveydenhuoltoon. Siinä on varmasti myös siementä tulevaisuuden yhteistyöllekin.

Kun puhutaan vaikuttavuuden parantamisesta, niin kannattaisi muistaa, että ehdollisuutta lisäämällä on myös mahdollisuus saada aikaan tuloksia. Tässä on jo muutamissa puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota siihen, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden osalta on yritetty saada yhteistyötä palautussopimusten aikaansaamiseksi. Sitä on yritetty useamman hallituksen aikana, jo ainakin kahden tietääkseni, mutta vielä sellaista tulosta ei näy, jota me useimmat täällä toivomme.

Nyt, kun meillä on lähetystö Bagdadissa, niin diplomaattinen läsnäolo voi helpottaa niiden oikeiden ovien avaamista, mutta siellä pitää muistaa käydä koputtelemassa tiuhaan tahtiin.

Arvoisa puhemies! Ylihuomenna tulee kuluneeksi tasan 65 vuotta siitä, kun virallinen Suomi päätti lähettää YK:n pyynnöstä ensimmäiset suomalaiset rauhanturvaajat turvaamaan maailmanrauhaa Lähi-itään Suezin kriisin ratkaisemiseksi. Nämä rohkeat uranuurtajat ovat olleet roolimalleja nuoremmille rauhanturvaajille ja kaiken todennäköisyyden mukaan myös suunnannäyttäjiä Suomen matkalla rauhanturvaamisen suurvallaksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

Meillä kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean työssä painotettiin sitä, että tarvitsemme pitkäjänteisen ja nykyistä kirkkaamman vision Suomen rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan painopisteistä. Tämä on aivan varmasti sellainen tavoite, johon tämä sali yhtyy. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

14.50 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Me perussuomalaiset tuemme tätä OIR-operaatioon osallistumista. Me usein korostamme, että ensisijaisena tavoitteenamme maahanmuuttopolitiikassa on lopettaa kokonaan humanitäärisistä syistä tapahtuva maahantulo ja siirtää painopiste paikan päällä auttamiseen, ja mielestäni tämä OIR-operaatio tukee myös tällaista.

Sotilaallinen kriisinhallinta on yksi esimerkki konkreettisista toimista, joita lähtömaissa voidaan tehdä, ja sotilaallisen kriisinhallinnan etu on siinä, että se on parhaimmillaan hyödyllistä sekä vastaanottavalle maalle että myös sille maalle, joka siellä tämmöiseen kriisinhallintaan tai siihen valtion turvallisuusjoukkojen kouluttamiseen osallistuu. Vastaanottava maa saa turvallisuutta ja vakautta, ja kriisinhallintaa harjoittava valtio taas voi siellä operaatioissa testata käytännössä toimintatapoja ja oppeja, joita maa joutuisi soveltamaan kriisin kohdistuessa omaan maahansa. Suomen kaltaisessa pitkää rauhan aikaa nauttivassa maassa tositilanteita ei pääse — tai pikemminkin ei onneksi joudu — harjoittelemaan. Lähimmäksi tositilanteita päästään näiden kriisinhallintaoperaatioiden olosuhteissa, joissa sotilaalliset uhat eivät ole aina pelkästään vain harjoitusta.

Suomi on vuodesta 2014 lähtien osallistunut Isisin vastaiseen operaatioon Irakissa. OIR-operaatio on alkanut 2015, ja käsitykseni mukaan noin vuoden kuluessa se taisi loppua ja jatkuu sitten siirtymällä NMI-operaatioon, joka on Nato-johtoinen missio Irakissa.

Sillä tavalla tämä on myös oikeastansa tietyllä tapaa meidän reserville ja Puolustusvoimien henkilökunnalle hyvä asia, että kun osallistumme johonkin, niin ei tule mitään semmoista katkosta: meillä on tämmöinen hyvä etenemä tässä kriisinhallintaoperaatioissa, koska tällä hetkellä aika vähän meillä on miehiä sijoitettuna eri kriisinhallintaoperaatioihin. Ja tätä kun on käsitelty, niin ehkä tärkein huoli, mikä maallamme on näistä meidän lähettämistämme miehistä, on, että siellä on riittävä omasuoja.

Vuonna 2019 Isis-hallinto kaatui, mutta siellä on yhä edelleen näitä Isis-soluja, jotka voivat aiheuttaa riskin tai iskuja näitä meidän lähettämiämme miehiä kohtaan, ja oikeastansa haluaisin vielä tähän puheen loppuksi kertoa, että olen itse ollut lapsuudessani hetken aikaa tuolla Irakissa, kun isäni oli siellä töissä, ja se oli sitä aikaa, kun Irak ja Iran sotivat keskenänsä, ja itse muistan sen semmoisena ehkä länsimaihin verrattuna alikehittyneenä maana, mutta kuitenkin sillä tavalla, että siellä siihen aikaan kaikilla työntekijöillä oli työtä. Siellä ei minun mielestäni työttömyyttä ollut ollenkaan. Se valtio oli erilainen, se oli Husseinin aikaa, ja jollakin tavalla koen myös velvollisuudeksi, että länsimaat osallistuvat näihin operaatioihin, koska he lähtivät viemään sinne maahan demokratiaa ja siellä diktaattori poistui näyttämöltä. Ja kun demokratiaa on lähdetty viemään, niin kyllä meidän pitää nyt tässä yrittää myös [Puhemies koputtaa] saattaa se demokratia jaloilleen. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

14.56 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on tehnyt tässä miehtinnössään hyvää työtä, ja kiitoksia myöskin ministerille tärkeästä puheenvuorosta.

Valiokunta toteaa näissä kuulemisissa käyneen selkeästi ilmi, että Irak tarvitsee laajaalaista ja pitkäjänteistä tukea yhteiskunnan tukemiseksi, turvallisuustilanteen normalisoinmiseksi sekä jälleenrakennusprojektia varten — näinhän se on.

Vaikka tämä kansainvälisen tuen tarve Irakille on ilmeinen, niin on totta, mitä ministerikin mainitsi, että myös kansainvälisen yhteisön tulee perätä myös Irakin omaa vastuuta. Kansainvälisen yhteistyön mittavakin tuki Irakille jää kyllä tehottomaksi, ellei Irak itse ota suurinta roolia ja vastuuta maan kehittämisessä tavalla, jossa kaikki yhteiskuntaryhmät otetaan huomioon. Tämä on ihan selvä asia, vaikka kaikki ymmärrämme sen suuren haasteellisuuden.

Puhemies! Suomen eri tukimuotoja tulee tietysti tarkastella kokonaisuutena ja koordinaatio eri tukimuotojen kesken tulee tietysti varmistaa, kuten kaikessa. Suomen osallistumisen vaikuttavuutta on todella syytä arvioida tarkoin. Pidän myös erittäin hyvänä sitä, että valiokunta pitää Suomen osallistumisen jatkamista OIR-operaatioissa perusteltuna. Osallistumisen edellytyksiä tulee kuitenkin tässäkin asiassa tietenkin arvioida, ja nopeisiin muutoksiin toimintaympäristössä on kyllä syytä varautua. Osallistumalla operaatioon Suomi osaltaan tukee kansainvälisen terrorismin, mukaan lukien siis Isisin, vastaista toimintaa. Osallistuminen on tärkeä osa Suomen kokonaisvaltaista tukea Irakin kehitykselle. Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan on osa kansainvälistä vastuunkantoa ja myös yhteisen turvallisuuden rakentamista.

Puhemies! Edustaja Veijo Niemi sanoi hyvin, että Irakin vakauttaminen on myös Suomen etu, erityisesti apu kohdemaassa. Vaikea sanoa, milloin se tosiasiallisesti toteutuu, mutta ehkä sekin päivä joskus nähdään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiviranta.

14.59 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Suomi tukee kansainvälisen terrorismin vastaista toimintaa. Isisin vastaista toimintaa tuemme osallistumalla OIR-operaatioon Irakissa. Näin annamme tukemme Irakin kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Jos Irakin tilannetta pystytään entisestään vakauttamaan, vähenee sieltä Eurooppaan kohdistuva siirtolaispaine. On Suomenkin etu, jos olot Irakissa kehittyvät rauhallisempaan ja ennustettavampaan suuntaan.

Tällä hetkellä maan sisäinen turvallisuustilanne on edelleen hyvin hauras, ja maassa on yli miljoonaa sisäistä pakolaista. Isis pystyy edelleen järjestämään alueella tuhoisia terroriiskuja, vaikka sillä ei ole ollut Irakissa maa-alueita hallussaan vuoden 2017 jälkeen. Iranin tukemat laittomat šiiamilitiat ovat merkittävä uhka Irakin sisäiselle vakaudelle. Kansainvälisen koalition tukikohtiin on toteutettu pääasiassa raketein ja lennokein tehtyjä iskuja kuukausittain. Terrorismin ja yhteiskunnallisen epävakauden juurisyihin tulee edelleen pyrkiä vaikuttamaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hoskonen poissa. — Edustaja Niikko.

15.01 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Me ollaan saatu tässä kuulla hyvää keskustelua tästä Irakin OIR-operaation jatkamisesta, ja kiitän siitä, että eduskunta on yksimielinen tässä asiassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

No, tässä varmasti on kaikkien etu kyseessä, nimittäin me ymmärrämme sen, että sotilaallinen kriisinhallinta on erittäin hyvä tapa Suomelta osallistua erilaisten kriisipesäkkeiden vakauttamiseen. Nyt kun konkreettisesti on kyse sellaisesta kansainvälisestä terrorismiuhasta, joka ulottuu Eurooppaan ja Suomeen saakka, niin tässä asiassa on syytä olla mukana korjaamassa tilannetta.

Arvoisa puhemies! Olisin vielä halunnut sellaisen huomion nostaa esille, joka on meitä monta vuotta puhuttanut täällä eduskunnassa. Tämä koskee tätä edustaja Zyskowiczinkin mainitsemaa kielteisten turvapaikkapäätösten saaneiden palauttamista. Tätähän ovat yrittäneet aikaisempi hallitus ja tämä hallitus edistää, mutta se ei ole edistynyt. Tällä hetkellähän tilanne taitaa olla sellainen, että vain tuomion saaneet, nähtävästi törkeän tuomion saaneet, irakilaiset otetaan vastaan Irakissa, mutta tällaista pakkopalautusta muiden osalta ei ole onnistuttu toteuttamaan.

No, miten tässä asiassa voidaan edistyä — se on hyvä kysymys. Siihen ei ole ministerillä eikä hallituksella eikä valiokunnalla vastausta suoraan. Sen sijaan sitten meillä puolueilla itse kullakin on omat näkemyksemme siitä, miten tätä asiaa voitaisiin edistää. Perussuomalaiset ovat esittäneet sitä, että ne, jotka laittomasti maassa ovat eivätkä suostu palamaan vapaaehtoisesti, tulisi ottaa säilöön. Tällä me taattaisiin se, ettei meidän maassamme ole niitä henkilöitä vapaana liikkumassa, jotka on myös katsottu osin turvallisuushaksi tälle maalle. Me tiedämme sen, että meillä on kuitenkin useampi sata sellaista henkilöä vapaana tälläkin hetkellä Suomen kaduilla, jotka ovat jatkuvan valvonnan kohteena. Mielestäni ei ole kyllä hyväksyttävää se, että me emme edes tällaisia henkilöitä ottaisi säilöön ja sitä kautta motivoisimme heidän vapaaehtoista paluutaan sinne, mistä ovat tänne maahan luvatta tulleet.

Arvoisa puhemies! Varmasti tärkeä asia on nyt se, mikä Afganistanin operaatiosta opitaan, että jatkossa meillä tulee olla jonkunäköinen exit-strategia operaation päättämiseksi, ja uskoisin, että myös ministeri Kaikkonen tämän asian parissa on varmasti ajatuksiaan viettänyt omien kavereittensa kanssa, mikä se Suomen exit-strategia sitten on tulevaisuudessa Irakin osalta. Me emme voi joutua sellaiseen tilanteeseen, että me ollaan 20 vuotta jossakin maassa emmekä tiedä, miten se päättyy ja milloin se päättyy. Meillä pitää olla tavoitteet, meillä pitää olla selkeä punainen lanka näissä operaatioissa.

Arvoisa puhemies! Kiitos vielä kerran siitä, että tämä asia käsiteltiin yksimielisesti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja tässä vaiheessa ministeri Kaikkonen, 3 minuuttia.

15.04 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvistä puheenvuoroista ja kysymyksistä. Tämä palautussopimusasia, mistä useampi edustaja käytti puheenvuoroja, menee vähän naapuriministerin ja -ministerien tonteille, eli näistä neuvotteluista vastaa sisäministeriö ja myös ulkoministeriö on mukana. Tietojeni mukaan kuitenkin näitä neuvotteluja on jatkettu niin Suomen kuin muittenkin EU-maitten toimesta, mutta neuvottelutulosta ei ole saatu, eli työtä pitää jatkaa.

Edustaja Zyskowicz nosti esiin niin ikään sisäministeriön toimialaan kuuluvan asian liittyen tähän selvitystyöhön. Tuosta aiheesta, mitä nostitte esille, käsitykseni on, että hallituksen piirissä on erilaisia näkemyksiä asiasta ja yhteistä näkemystä ei taida olla, mutta siihen kai jossain vaiheessa palataan. Eikä tässä selonteossa sinänsä käsitellä turvapaikkamennettelyjä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

Sitten useampi edustaja viittasi tuohon NMI-operaatioon — kun tietysti valiokuntakin on asiaa käsitellyt — ainakin edustajat Niemi, Salonen, Mäenpää, saattoi olla joku muukin. Siinä todella tämän operaation eteneminen on edennyt hitaasti, eikä meillä ole tälle edelleenkaan tarkempaa aikataulua tai jatkoaskelia tiedossa, mutta odottelemme, että asia kirkastuu ja palataan asiaan sitten sen jälkeen.

Edustaja Saloselle: operaation toiminta perustuu siis Irakin hallituksen tukipyyntöön.

Edustaja Virolainen korosti muun muassa omasuoja-asiaa, ja myös edustaja Mäenpää siihen viittasi. Tähän asiaan on kiinnitetty huomiota, niin kuin tärkeää onkin. Esimerkiksi suojarakenteita ja sirpalesuojia on vahvistettu, tukikohdan vartiointia ja valmiutta on parannettu, muitakin toimenpiteitä on tehty — on luonnollisesti tärkeä asia, että siellä voidaan riittävällä turvallisuusasteella toimia. Mutta aina täytyy todeta, että ainahan näihin riskinsä liittyy joka tapauksessa.

Edustaja Mäenpää myös toi esiin tämän kriha-operaatiosta saatavan arvokkaan kenttäkokemuksen. Tämäkin on yksi tärkeä näkökulma, että kyllä meidän omaakin puolustustamme palvelee se, kun suomalaiset miehet ja naiset saavat arvokasta kokemusta näistä tehtävistä, ja se palvelee myös tätä kautta meidän omaa puolustuskykyämme.

Edustaja Kivisaarelle toteaisiin vielä, että suomalaisten antamalla koulutuksella ja neuvonantotoiminnallahan pyritään antamaan irakilaisille kykyä ottaa juuri sitä vastuuta omasta maastaan, mitä peräänkuulutettiin, ja ottaa vastuuta myös sen turvallisuudesta. Ja kun tässä riittävällä tavalla edetään, niin sitten voi syntyä vastaus tuohon puheenjohtaja Niikon kysymykseen, että milloin ulos. Ainakin sieltä voi hyvällä omallatunnolla poistua silloin, kun maa on riittävä vakaa. Aivan vielä siinä ei olla. Hitaita prosessejahan nämä tuppaavat olemaan, mutta koetetaan pitää suunta oikeana. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Vikman.

15.07 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Täytyy vielä lisätä edelliseen puheenvuorooni, joka käsitteli palautusten toimivuutta ja palautussopimuksia, yleisemmin tästä operaatiosta ja siitä, miksi tämä operaatio on kannatettava. Rauhanturvaaminen ja kriisinhallinta ovat merkittävä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen osallistumista kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin perustelevat yhteiskuntarauhan edistäminen sekä oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian voimistaminen. Vahvistamalla Irakin oikeusvaltiokehitystä ja vakauttamalla turvallisuustilannetta rakennamme edellytyksiä kestäväle rauhalle. Vaikutamme näin kansainvälisen terrorismin ja muuttoliikkeen juurisyihin. Osallistumalla kriisinhallintaoperaatioihin parannamme myös puolustuksemme kansainvälistä yhteistoimintakykyä, josta on hyötyä kotimaan puolustuksessa. Kaikki tämä vahvistaa osaltaan Suomen kansallista turvallisuutta.

Tästä kokonaisuudesta on kyse myös turvallisuusyhteistyössämme Irakissa. Kuten selonteossa todetaan, tarkoituksena on, että Suomi jatkaa osallistumistaan OIR-operaatioon noin 75 sotilaalla vuonna 22, ja tämä on lähtökohtaisesti erittäin kannatettava linjaus.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

15.09 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Ministeri kerkesi lähtemään, mutta halusin tässä pikkuisen mieltä myös sitä asiaa, minkä edustaja Zyskowicz nosti esiin, että siis samalla, kun meillä on Irakista tänne maahamme tulleiden ihmisten joukossa huomattava

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

määrä semmoisia, jotka ovat ilman oleskelulupaa, ja mielestäni he ovat silloin laittomasti maassa, ja näkemykseni mukaan se on myös tavallansa niin, että he rikkovat lakia siinä ja siten se on rikollista toimintaa, kuitenkin samanaikaisesti nämä vihreät ministerit tai osa heistä on kuitenkin esittänyt sitä, että näille laittomasti maassamme oleville ihmisille olisi myönnetty oleskelulupa, ja minun mielestäni tämä ei missään tapauksessa voi näin mennä. Samanaikaisesti eräässä haastattelussa ministeri Haavisto sanoi, että Euroopan unionilla on kuitenkin tällainen palautussopimus Irakin kanssa ja sen mukaan sinne voidaan palauttaa rikolliset ja vapaaehtoisesti palaavat. Olisin halunnut tässä funtsia ja kysyä sitä, että kuinka kova sen rikoksen pitää olla. Siis eikö se ole jo rikollista menettelyä, että täällä on laittomasti maassa ihmisiä ilman oleskelulupaa? Eikö meidän pitäisi näitä henkilöitä vain ruveta palauttamaan jo tällä perusteella, kun kerran EU:lla on tällainen sopimus ja siinä Irak ottaa vastaan rikollisia ja vapaaehtoisesti palaavia? Mielestäni hallituksella olisi mahdollisuus pikaisesti käynnistää tämä toiminta ja lähteä palauttamaan näitä henkilöitä Irakiin. Olisin halunnut kysyä ministeriltä hänen näkökulmastaan tätä asiaa, mutta valitettavasti hän kerkesi lähteä. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

15.12 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä turvallisuussektorin koulutusoperaatio, jota Suomi on nyt jatkamassa Irakissa, nauttii yksimielistä tukea, niin kuin tässä on moneen kertaan jo todettu. Tässä on vähintään kaksi ulottuvuutta itse tällä operaatiolla: Yksi on se, että täällä avitetaan selkeästi irakilaisia — tällainen koulutusyhteistyö vahvistaa heidän turvallisuussektoriaan. Mutta toisinpäin, niin kuin tässä on tullut esille, tällä myöskin vahvistetaan suomalaista kansainvälistä osallistuvuutta ja osallistumista tällaisiin operaatioihin, ja se antaa meillekin uutta tietoa ja asioiden hallintaa.

Haluaisin kuitenkin tässä yhteydessä sanoa sen, mikä on tärkeä huomata, kun puhumme Irakista, että tuon maan sisäinen tilanne on edelleenkin hyvin hauras: se on alueellisesti jännitteinen, ei siis vakaa, ja siellä on vahvoja sisäisiä ristipaineita. Ja tässä suhteessa suurin vastuu siitä Irakin tilanteesta on tietysti Irakin hallituksella itsellään, ja tämän vastuun perään meidän pitää kysyä. On tärkeää, että maassa löytyisi mahdollisimman luontevalla tavalla sentapaista kompromissin henkeä, että nämä kolme suurinta väestöryhmää, jotka myöskin alueellisesti siellä erottuvat toisistaan — šiialaiset, sunnit ja sitten kurdit — aidosti kokevat sen yhteisöllisyyden hyvin olennaisesti.

Sitten tässä tulee hyvin tärkeänä seikkana tämän Irakin sisäisen tilanteen tulehtuneisuus siltä osin, että kun sopua lähdetään yhteiskunnassa rakentamaan, niin on olennaista, että me osaamme painottaa tätä rankaisemattomuuden kulttuuria. Tässä on erityisesti tämä jesidien kohtalo. Nadia Murad on Nobelin rauhanpalkinnon saanut irakilainen jesidi, jonka myöskin elämänkertaan olemme monet saaneet tutustua — hän itsekkin vieraili täällä kertomassa meille — ja se on sen verran järkyttävää luettavaa, että se on täysin selvä asia, että hän kutsuu kansanmurhaksi tätä jesidien kohtaloa, ja lähellä sitä hän se aidosti on. Ja tässä suhteessa ei voi olla mitään rankaisemattomuutta. Nämä ihmiset, jotka ovat näihin syyllistyneet — Isis siinä ennen kaikkea, tämän kalifaatin toimihenkilöt — täytyy saattaa oikeuteen. Siinä ei ole minkäänlaista tietä hakea sitä sopua ja sisäistä rauhaa, reconciliationia, siihen maahan, jos ei tässä oikeus käy kaiken lävitse.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

Nämä ovat tärkeitä lähtökohtia, kun lähdetään rakentamaan sitä uutta Irakia, ja sen takia halusin painottaa sitä, että tässä on tämä vastuu erityisen suuri Irakin hallituksella. Tätä tietysti meidän suomalaisten täytyy myöskin omalta puoleltamme tukea.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hoskonen.

15.14 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia mahdollisuudesta puhua lyhyesti tästä asiasta.

Tämä Irak-operaatio tietävästi on nyt menossa, ja siitä haluan sanoa vain sen verran, että kansainvälisen terrorismin torjunta on parasta tehdä niin kuin Suomi on tehnyt: osallistua eri operaatioihin, jotka tehdään yhteisesti muiden kansojen kanssa. Silloin saavutetaan paras lopputulos ja myös se, että on parempi, että pyrimme niitä kriisejä torjumaan silloin siellä, missä niitä tapahtuu. Suomen voimavarat ovat toki vähäiset. Se pitää myöntää, mutta pitää myös muistaa se, että yhteistyössä muiden kanssa olemme paljon kokoamme isompia. Suomella on pitkä perinne erilaisista rauhanturvatehtävistä ja tämän tyyppisistä tehtävistä. Se on meille erittäin tärkeää kansainvälistä yhteistyötä.

Sekin kannattaa muistaa tietenkin, että Isisiä ei ole vielääkään voitettu, vaan sen rajoittaminen ja kansainvälisen terrorismin torjunta on kaikille kansakunnille tärkein asia, ja se on myös Suomen kannalta asia, joka koulutusoperaatiossa varmasti korostuu. Siellä tarvitaan osaamista. Sitä osaamista, mitä Suomella on, vietäköön sitten sinne.

Ja tärkeintä on, kuten puolustusministeri Antti Kaikkonen äsken omassa puheenvuorossaan totesi, näiden operaatioon osallistuvien suomalaisten sotilaiden turvallisuus. He toki tiedostavat aivan varmasti sen riskin, mikä siinä työssä on, mutta kuten äsken kuulumme, niin ministeri aivan oikein totesi, että siellä on turvallisuuteen ja erilaisiin varusteisiin kiinnitetty suurta huomiota, että turvallisuus pystytään takaamaan niin hyvin kuin tuossa operaatiossa ikinä mahdollista on.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen.

15.16 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Kaikkonen on tehnyt hyvää työtä puolustusministerinä — niin kuin totesin eilisessä keskustelussa, että meillä on ollut hyvä puolustusministerionni. Näitä asioita on viety Suomi-kylki edellä eteenpäin ja myös näissä kansainvälisissä operaatiotehtävissä on jatkettu sitä työtä, jota on tehty aiemmin, ja tämä koulutusyhteistyön jatko, OIR-operaation jatko, on ihan perusteltu.

Otan toisena huomiona esille tämän edustaja Zyskowiezin aiemmin esille nostaman Suomessa olevien irakilaisten vastaanottamisen, tai sen sopimuksen, että ne, jotka eivät täältä turvapaikkaa ole saaneet eivätkä sitä tarvitse, pitäisi Irakin luonnollisesti oman maan kansalaisina vastaanottaa. Kyllä tämä tietysti pitäisi saada kuntoon vastavuoroisuusperiaatteella niin, että Irak kantaisi omista kansalaisistaan vastuun tässä, kun muut maat ovat myös heidän maansa vakautta turvaamassa ja vastaamassa muun muassa tämän koulutusoperaation osalta. Tämä on sellainen, joka pitää kyllä kansainvälisissä keskusteluissa esillä pitää.

No, sitten se, mikä on ehkä sitä ominta näissä kriisinhallintatehtäväasioissa, on kriisinhallintaveteraanien ja rauhanturvaajien asia, ja siitä ministeri Kaikkoselle lämpimät kiitokset, että hän tuon vasemmistoministerin tekemän leikkauksen rauhanturvaajien kuntoutusmäärärahoista perui ja pystymme jatkamaan tukipalveluja ja vertaistukitoimintaa kriisin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

hallintaveteraanien ja rauhanturvaajien kohdalla. Se tarkoittaa sitä, että kun nämä tehtävät ovat entistä vaativampia, niin näitä tukipalveluita pitää saada matalalla kynnyksellä. Niitä pitää olla niille, joilla on tietysti fyysisiä vammoja, mutta myös niille, joilla on henkisiä vammoja. Yhä useammalla näistä naisista ja miehistä on erilaisia henkisiä vammoja näistä vaativista tehtävistä, ja ne saattavat, hyvät edustajakollegat, tulla vasta vuosien päästä esille. Toivon, että silloinkin tämä maa pitää huolen näistä naisista ja miehistä, jotka näihin tehtäviin on lähetetty, jos se alkaa tulla pintaan jonkun muun traumaattisen tapahtuman myötä. Eli toivon, että tätä asiaa pidetään vahvasti esillä.

Ja alleviivaan vielä, arvoisa puhemies, sitä, että myös läheiset — eli näiden kriisinhallintatehtäviin osallistuvien naisten ja miesten perheet, vanhemmat ja ennen muuta lapset — voivat reagoida näihin tapahtumiin, mitä tapahtui Afganistanissa, Irakissa ja muissa operaatioissa, ja toivon, että myös tämä tuki saavuttaa silloin nämä perheet ja läheiset. [Pasi Kivisaari: Hyvä puhe, edustaja Heinonen! Hyvä näkökulma!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Zyskowicz.

15.19 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kiljunen kiinnitti äskettäin puheenvuorossaan huomiota niihin kauhistuttaviin rikoksiin, joita Isisin terroristit ovat tehneet esimerkiksi jesidejä kohtaan. Ainakin Saksassa ja ymmärtääkseni myös eräissä Pohjoismaissa vierastaistelijat, jotka ovat liittyneet tämän terroristijärjestön riveihin eri rooleissa, ovat joutuneet kotimaassaan, palattuaan, rikosvastuuseen. Suomesta on lähtenyt huomattava määrä vierastaistelijoita ja heidän perheenjäseniään, mutta Suomessa edes esitutkintakynnys ei tiettävästi ole kenenkään kohdalla ylittynyt. Voi hyvin sanoa, että meidän terrorismilainsäädäntömme ei ole ollut ajan tasalla. Niinpä eduskunta aivan äskettäin käsitteli uudistusta, jolla meidän terrorismilainsäädäntöämme parannettiin.

Rouva puhemies! En ole vakuuttunut, että se on vieläkin ajan tasalla, ja tietysti luonnollisestikaan sitä ei voi taannehtivasti soveltaa. Itse ajattelen, että tarvitsisimme ilmeisesti koko tämän osion kokonaisuudistusta meidän rikoslainsäädännössä, jotta ne, jotka terroristisiin tekoihin syyllistyvät, joutuisivat näistä teoista vastuuseen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hoskonen.

15.21 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vielä lyhyesti:

Edustaja Zyskowicz nosti hyvin esille tämän hyvin, hyvin vaarallisen asian, eli näiden kansainvälisten terroristijärjestöjen kanssa yhteistyötä tekevät, Suomesta lähtevät vierastaistelijat. Se on todella turvallisuusuhka Suomelle. Ja kyllä meidän pitää lainsäädäntö laittaa tässä talossa siihen asentoon, että tällaiset toimet estetään jo etukäteen tehokkaasti, niin että se sitten johtaa myös siihen, että jokainen, joka sinne lähtöä harkitsee, tietää lähtiessään, mitä siitä seuraa, jos sen tien valitsee. Ja sen rangaistuksen pitää olla sitten niin tuntuva ja niin vahva, että kyseinen henkilö, joka harkitsee sinne lähtemistä, jättää sen asian sikseen.

Toinen asia sitten ovat nämä, mistä myös edustaja Zyskowicz edellisessä puheenvuorossaan mainitsi, Suomessa oleskelevat, laittomasti oleskelevat henkilöt, jotka silloin reilu viisi vuotta sitten tänne saapuivat, eivätkä ole saaneet prosessien jälkeenkään mitään lupia tähän maahan jäädä. On aivan itsestäänselvää, että heidät tulee poistaa täältä. Ihmettelen todella suuresti ministeri Mikkosen toimintaa tässä asiassa. Onhan se nyt aivan käsittämätön-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp

tä, että ministeri edistää semmoista hanketta, että laittomasti maassa oleskeleva saisi täällä oleskeluluvan.

Minä olen aina uskonut vahvasti siihen, että kansanedustajat ja varsinkin ministerit ovat lain noudattamisessa etulinjassa — noudattavat niitä lakeja, mitä itse ovat säätäneet. Ja kun tämä ministeri Mikkosen kohdalla ei valitettavasti näin ole, niin olen siitä hyvin pahoillani ja ihmettelen, ihmettelen todella suuresti, että tällaisesta pääsee edes näkemään, että tällaisesta prosessista viedään eteenpäin järkevästi, vaikka muut hallituspuolueet ovat selvästi kantansa asiassa sanoneet, että se ei käy. Toivoisin, että se kuullun ymmärtäminen ministerillä olisi hieman korkeammalla tasolla.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Niemi.

15.23 Veijo Niemi ps: Arvoisa rouva puhemies! En malta olla tässä kohtaa mainitsema, että aikaisemmassa työssäni sieltä syyskuusta 2015 juhannukseen 2016 suoritin tuolta Pirkanmaalta noin satakunta maastapoistokuljetusta, ja suurin osa poistettavista oli nimenomaan tuolta Irakista.

Tässä on nyt kovasti noussut esille se tilanne, että Suomella ja Irakilla ei ole tätä sopimusta. Kannattaisi nyt muistaa myöskin tämä Dublin-sopimus, koska harva näistä henkilöistä on tullut suoraan Irakista Suomeen. Heidät on kirjattu kuitenkin johonkin Euroopan maahan aikaisemmin. Heidäthän tulisi tietysti palauttaa tämän Dublin-sopimuksen mukaan sinne, missä heidät on ensimmäisen kerran kirjattu. Elikkä tämäkin asia kannattaisi aika tarkkaan selvittää ja muistaa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 9/2021 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.